

Л.М. Златів

Г.М. Боднарчук

Уроки рідної мови

7 клас

Книга для вчителя.

Рецензент: Заслужений учитель України М.М. Тимочків

1

Передмова

У посібнику подано розробки уроків рідної мови для 7 класу. Відповідно до програми 12-річної школи внесено зміни в календарний план, у зміст і структуру уроків.

Розробки зорієнтовані на новий підручник з рідної мови для 7 класу авторів С.Я. Єрмоленко і В.Т. Сичової. При складанні враховано сучасні концептуальні підходи до навчання рідної мови. У календарному плані та в конспектах уроків передбачено реалізацію чотирьох змістових ліній нової програми: мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльносної.

Словесник знайде в посібнику контрольні роботи й тестові завдання для атестації учнів з усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, говоріння, письма. З метою оптимізації процесу пізнання застосовано різні засоби, прийоми та методи — як традиційні, так і нетрадиційні.

Автори посібника сподіваються, що зібраний та опрацьований матеріал, методичні поради та розробки уроків зацікавлять словесників і знадобляться їм, особливо тим, хто лише починає педагогічну роботу.

Планування уроків

№ з/п	Реалізація змістових ліній програми				К-сть год	Дата
	Мовна	Мовленнєва	Соціокультурна	Діяльнісна		
I семестр						
1			Мова — скарбниця духовності народу.	Визначення мотивів і мети пізнавальної діяльності.	1	
2		Повторення вивченого про текст.	Походження манкуртизму.	Висловлювання своїх поглядів на предмет вивчення. Висновки на основі прочитаного.	1	
3-4	Повторення розділових знаків у вивчених синтаксичних конструкціях.		Без рідної мови немає народу. Що таке національна свідомість. Звичаї народу.	Правильне інтонсування різних речень, свідоме вживання розділових знаків.	2	
5-6	Повторення вивчених частин мови. Орфограми в частинах мови.		Риси українського характеру.	Прагнення удосконалитись, давати оцінку власним рисам характеру.	2	
7	Диктант		Народне мистецтво України.	Грамотно писати.	1	
8		Повторення вивченого про стилі мовлення. Публіцистичний стиль.	Ставлення до рідної мови має бути поборжним.	Визначати належність до певного стилю. Будувати власні висловлювання у публіцистичному стилі.	1	
9	Дієслово. Загальне значення, морфологічні особливості, синтаксична роль.		Самовиховання й самовдосконалення.	Характеризувати дієслово як частину мови.	1	
10	Форми дієслова.		Пізнавай себе й об'єктивно оцінюй свій характер.		1	

№ з/п	Реалізація змістових ліній програми				К-сть год	Дата
	Мовна	Мовленнєва	Соціокультурна	Діяльнісна		
11	Неозначена форма дієслова.		Юність — час для самовиховання: виробляй силу волі, почуття міри, упевненість у власних силах і здібностях.	Вільно застосувати різні форми дієслів у писемному й усному мовленні.	1	
12	Дієслова недоконаного і доконаного виду.			Володіти собою, стримувати емоції, відчувати міру дозволеного і пристойного.	1	
13	Часи дієслова. Творення і зміна дієслів минулого часу.				1	
14	Відмінювання дієслів у минулому часі.	Аудіювання.	Біблія — Книга книг. Виконуй 10 заповідей Божих.	Осудження зла, заздості, вбивства. Керуватись розумом і мораллю, а не емоціями.	1	
15	Змінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу за особами.			Долати в собі злі почуття.	1	
16		Різновиди читання. Ознайомлювальне читання (практично).	Хто багато читає, той багато знає (Н. тв.). Формуй у собі почуття обов'язку.	Використовувати різні часові форми дієслів.	1	
17	Дієслова I і II дієвідмін.				1	
18	Написання <i>e, u</i> в особових закінченнях дієслів.				1	
19-20		Говоріння. Письмо. Докладний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису людини.	Зовнішня і внутрішня краса людини.	Докладно переказувати почуте або прочитане, поєднуючи типи мовлення.	2	

№ з/п	Реалізація змістових ліній програми				К-сть год	Дата
	Мовна	Мовленнєва	Соціокультурна	Діяльнісна		
21	Способи дієслів. Творення дієслів умовного і наказового способу.		Займайся фізкультурою. Це зміцнює здоров'я і гартує характер.	Самостійно здобувати знання: давати оцінку рівня знань інших і самооцінку.	1	
22	Поглиблення знань про види, часи, дієвідміни і способи дієслів. Підготовка до атестації.	Стилістичне використання дієслів.		Використовувати часи і способи дієслів зі стилістичною метою.	1	
23	Атестація: тести, завдання	Твір-мініатюра і використання дієслів-синонімів.		Знаходити правильні відповіді, виконувати граматичні завдання.	1	
24	Робота над помилками. Основні правила написання дієслів.		Щоденно чесно заробляй свій хліб. Учися в старих людей шанувати хліб.	Помічати й виправляти власні помилки.	1	
25		Складний план власного висловлювання.	Батьки дали тобі перший хліб, твій обов'язок — дати їм останній.	Вміти спланувати власне висловлювання.	1	
26	Безособові дієслова.				1	
27	Способи творення дієслів.		Пізнавай себе, об'єктивно оцінюй свої риси характеру.	Пізнавати й критично оцінювати риси характеру інших і свої власні.	1	
28	Не з дієсловами.		Викорінної вади у своєму характері.	Проводити "іспити совісті".	1	
29	Підсумковий урок за темою "Дієслово".		Позитивні емоції — "вітаміни" довголіття. Не скупіться на добре слово.	Грамотно писати під диктовку.	1	
30	Контрольний диктант.		Не запізнюйтесь із добротою!		1	

№ з/п	Реалізація змістових ліній програми				К-сть год	Дата
	Мовна	Мовленнєва	Соціокультурна	Діяльнісна		
97	Підсумкове повторення частин мови. Орфограми в частинах мови.		Яке твоє мовлення, такий ти.	Аналізувати, зіставляти й узагальнювати вивчений матеріал.		
98	Підсумкова контрольна робота: диктант і граматичні завдання.			Грамотно писати (в межах вивченого).		
99	Робота над помилками.			Аналізувати й виправляти власні помилки.		
100 - 101		Підсумковий контрольний твір-розповідь в художньому стилі з описом зовнішності людини.		Написати твір заданого типу мовлення і стилю.		
102	Повторення вивчених розділів науки про мову. Види розбору слів (практично).			Знати розділи науки про мову та предмет їх вивчення.		
103		Робота над помилками у творах. Мотивація річних оцінок за творчі роботи.				
104		Узагальнення вивченого про текст, його види, стилі, жанри.				
105		Виведення й мотивація річних балів.				

Урок 1.

Мова — скарбниця духовності народу.

Мета: сформувати в учнів розуміння ролі мови як найбільшого багатства народу, як основи його духовного життя, як запоруки його тривання у віках: розвивати патріотичні почуття вихованців, налаштувати їх на глибоке вивчення рідної мови.

Хід уроку

I. Організаційна частина, мотивація навчальної діяльності учнів.

1. Ознайомлення з вимогами до вивчення рідної мови у 7-му класі.
2. Розгляд підручника (автори, малюнок і фото на обкладинці, умовні позначення, звернення “Друже-семикласнику”) (ст. 5).

3. Символічне значення фотографії на ст. 2.

Виразне читання тексту під світлиною, виділення речень, які виражають найголовніше.

4. Питання до класу:

— Чи мав рацію В. Гюго, говорячи, що чужу мову можна вивчити за кілька місяців, а рідну треба вивчати все життя?

— Чи досить уміти говорити, читати і писати рідною мовою? (*Роздуми учнів*).

II. Осмислення й засвоєння теми уроку.

1. — Прочитайте записані на дошці речення.

Людина, яка не розуміє значення рідної мови, віддаляє себе від культурно-історичного досвіду і досягнень свого народу, його духовних надбань. Для неї вмовкає українська пісня, дума, легенда, прислів'я, перед нею зачиняє двері мистецтво рідного слова. (*В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький*)

Людина, байдужа до рідної мови, — дикун. Вона шкідлива своїм еством уже тому, що байдужість до мови пояснюється цілковитою байдужістю до минулого, теперішнього і майбутнього народу. (*К. Паустовський*)

2. Запишіть тему уроку:

Мова — скарбниця духовності народу.

(Словникова робота: — Що таке скарбниця? Чи всяке багатство можна назвати скарбом?)

3. Диктант.

Покоління народу проходять одне за другим, але результати кожного покоління залишаються у мові — в спадщину нащадкам. У скарбницю рідного слова складає одне покоління за другим плоди глибоких сердечних порухів, плоди історичних подій, вірування, погляди, сліди пережитого горя і пережитої радості, словом, весь слід свого духовного життя народ дбайливо зберігає

в народному слові. Мова є найбільш живий, найбільш різноманітний і міцний зв'язок, що з'єднує минулі, сучасні і майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле. Вона не тільки виражає собою життєвість народу, але є власне, саме це життя. Коли зникає мова — народу немає більше! (К. Ушинський)

4. — Мовчки прочитайте тексти вправ 5, 6, 8. Дайте відповідь на питання, що спільного в цих текстах і записаному вами під диктовку.

— Чому мову називають скарбницею?

— Які скарби зберігаються в ній?

— Ким би ми стали без цих скарбів?

5. Прочитайте вголос текст вправи 7. Визначте тему і мікротеми.

III. Творча робота. Письмо.

— За репродукцію картини В. Задорожного “Маруся Чурай” та уривком з однойменного роману Ліни Костенко (ст. 6) напишіть твір-мініатюру. Використайте подані нижче словосполучення.

(Після самостійної роботи учнів заслуховується 2–3 твори).

IV. Підсумок.

— Що нового ви дізнались на цьому уроці?

— Чи відчуваєте себе часточкою свого народу?

— Які обов'язки перед народом вважаєте основними?

V. Домашнє завдання.

1. Спишіть текст “Походження назви Україна” (ст. 8).

2. Розв'яжіть кросворд “Рідне слово”.

Урок 2.

Повторення вивченого про текст.

Мета: відновити в пам'яті учнів вивчені відомості про текст, закріпити практичні вміння визначати тему, мікротеми, основну думку, структурні елементи та засоби міжфразного зв'язку; використати дидактичний матеріал для зміцнення любові до материнської мови, осуду історичного безпам'ятства.

Хід уроку

I. Читання вголос тексту, розтирахованого на ксероксі (примірник на кожній парті).

Легенда про манкурта.

... У глибині азійського материка розкинулись великі пустельні простори. За давніх часів цим степовим роздоллям кочували недоброї пам'яті заброди